

Novi član HMZG

Grad Biograd na Moru leži na poluotoku, sa sjevera ga omeđuje luka Bošana, a južno uvala Soline. Najmanji je od tri grada Zadarske županije, iako po svom ekonomsko-turističkom značaju zauzima drugo mjesto, odmah uz bok grada Zadra.

Početak IX. stoljeća osnivaju ga Hrvati, usporedo sa stvaranjem prvih hrvatskih kneževina. Car Konstantin Porfirogenet još

950. godine spominje današnji Biograd kao Belgradon, jedan od samo deset naseljenih gradova pokrštene Hrvatske. Što više, on je i središte županije Sidrage. U literaturi se spominje pod raznim imenima, kao Belgrad, Belgradon, Belegradon, Belgradon supra mare, Blandona, Alba maris, Alba maritima, castrum Alba, Alba civitas, Alba Julia, Jadria, Jadera Nova, Zarravecchia. Prisegnuvši oko 1000. godine vjernost mle-

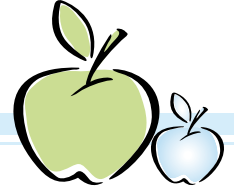
tačkom duždu, Biograd prestaje biti županijski grad, a dobiva samoupravu na čelu s priorom te se tako izjednačava s dalmatinskim romanskim gradovima. U XI. stoljeću Biograd je jedina civitas na hrvatskom katoličkom području. Upravo je tada hrvatski biskup prešao u Biograd i tako pomogao da se grad u crkvenom pogledu izjednači s gradovima Bizantske Dalmacije. Do uspostave ninske biskupije, to je jedini prelat na hrvatskom političkom području. Zato Biograd Krešimir IV. odabire 1018. godine za svoj prijestolni grad. Krešimir IV. pomaže izgradnju muškog benediktinskog samostana Sv. Ivana i ženskog Sv. Tome te im dodjeljuje imunitet i oprost od javnih davanja.

Poslije gubitka hrvatske državne samostalnosti, početkom XII. stoljeća, kada je Hrvatska pripojena Ugarskoj, prvi se hrvatsko-ugarski kralj 1102. kruni u Biogradu za Rex Hungariae, Croatiae et Dalmatiae.

Za dvjestogodišnje vladavine Arpadovića grad doživljava burne dane. Izmjenjuje se vladavina Mlečana i hrvatsko-ugarskih kraljeva, cetinskog kralja Domalda, moćnih hrvatskih feudalaca, knezova i banova briberskih, te vranskih templara.

Kada je 1409 godine Ladislav Napuljski

prodao Dalmaciju, Biograd dolazi u posjed Venecije pod čijom vlašću ostaje do njene propasti, 1797. godine. Nakon turskih prodiranja u Dalmaciju, počevši od 1477. godine, Biograd puna dva stoljeća predstavlja poprište borbi kršćana s Turcima te postaje jedna od važnijih utvrda na ovom dijelu obale.

U XVII. stoljeću generalni mletački providur Leonardo Foscolo čini ga glavnim uporištem protiv Turaka s posadom od 300 Hrvata, na čelu sa serdarom Franjom Posedarskim i Deli-Markovićem. Nедуgo nakon toga Turci se povlače iz primorskog dijela Dalmacije, a Biograd ponovno oživljava.

Nakon pada Venecije prelazi u sastav Habsburške Monarhije, do 1806. godine. Pod Francuzima je do 1814., a zatim opet pripada Habsburškoj Monarhiji sve do njenog pada 1918. kada ga okupira Italija. Ugovorom iz Rapalla 1920. godine pripaja se Jugoslaviji i značaj mu ponovno raste. Postaje općinski centar, što ostaje do raspada Jugoslavije.

Sve do osamostaljenja hrvatske države bio je

općinsko središte koje se prostiralo na 232 km², sa tri geografske cjeline, priobalne, otočne i zagorske. Kao regionalnom centru gravitiralo mu je 19 naselja, što se zadržalo do danas. Od toga je 6 priobalnih, 9 otočkih i 4 zagorska. Bivšoj općini pripadao je 41 otok od kojeg su naseljena samo tri, Pašman, Vrgada i Babac. Posebnu cjelinu čini bazen Vranskog jezera, koje je veličinom od 14 km² najveće u Hrvatskoj.

Odlukom Sabora RH 1993. godine dobio je

status grada. Sam grad Biograd ima 5600 stanovnika.

Poljoprivreda je još uvijek prva privredna grana, kako u pogledu udjela u društvenom proizvodu tako i prema broju zaposlenih.

Turizam je privredna grana kojoj se posvećuje izuzetna pažnja, a osim hotela najznačajniji objekt je biogradska marina, jedna od većih u Hrvatskoj.

Od industrijskih pogona, Tvornica mreža je jedini proizvođač u svojoj branši u Hrvatskoj.

Posebno prirodno bogatstvo predstavljaju šume na oko 8000 hektara.

Zdravstvo ima dugu tradiciju u Biogradu.

Ortopedska bolnica sagrađena je još 1933. godine, prvo kao banovinska opća bolnica, a od Drugog svjetskog rata do danas djeluje kao ortopedska bolnica, čiji značaj prelazi lokalne, pa i županijske okvire.

Od obrazovnih ustanova postoji središnja osnovna škola te srednjoškolski obrazovni centar s više odgojno-obrazovnih profila. Zadnjih godinu dana djeluje i visoka škola. Na području kulture djeluju Pučko otvoreno učilište i Zavičajni muzej.

Tijekom Domovinskog rata Biograd je dao značajan doprinos. Već u listopadu 1991. godine osnovana je 134. brigada, a Biograd je bio jedna od rijetkih napadnutih općina koja nije izgubila ni metar svog teritorija, štoviše uspjela je obraniti i dio benkovačke općine koja obuhvaća Stankovce i Pristeg.

Ivan Čupić

Grad Biograd na Moru
ivan.cupic@zd.t-com.hr

